

Primavera 2020

In memoriam Josep Maria Benet i Jornet

Maria Khatziemmauïl

El primer correu electrònic que vaig rebre del Josep Maria Benet i Jornet va ser el 21 de març de 2007 i recordo amb quins nervis l'esperava. Era la resposta a un missatge que li havia escrit jo per informar-lo que acabava de traduir al grec dues obres seves (*Desig* i *Descripció d'un paisatge*). Traductora novella com era aleshores, havia trobat a la biblioteca de l'Institut Cervantes d'Atenes una antologia de teatre espanyol i *Desig* em va captivar al primer moment. *Descripció d'un paisatge* també la vaig trobar a la biblioteca del Cervantes d'Atenes quan, entusiasmada amb l'escriptor, vaig continuar buscant altres obres seves. Traduïdes les dues i seguint el consell de la Nánna Papanikolau, en aquella època responsable de cultura de l'Institut Cervantes, vaig decidir contactar l'autor perquè, com m'havia dit la Nánna, potser ell no ho sabia, que tenia obres traduïdes al grec. Podia molt ben ser que hagués donat el vist-i-plau a la versió d'algú altre i que la meua no tingués la seva aprovació. Per això esperava la resposta al meu correu amb ànsia. I si em deia que no autoritzava les meves traduccions? I si em preguntava per què no havia demanat permís per traduir-les? Què li respondria? Que era la primera vegada que traduïa i que no en sabia res, dels tràmits que normalment cal fer? I si s'enfadava i em prohibia publicar-les o presentar-les als directors de teatre? Al llarg de dos dies, que se'm van fer eterns, no em podia treure del cap totes aquestes preguntes. Fins que va arribar la resposta:

Querida María,

me encanta saber que ha traducido usted dos obras mías. Toda mi gratitud para usted. Y desde luego, le agradezco enormemente que intente publicar alguno de los dos textos en una revista o que pase las obras a directores de escena. ¿Cómo podría sentirme no agradecido, en realidad? Escribame cuanto quiera, me gustará recibir noticias tuyas...aunque no consiga que se publique ni que se estrene nada mío. Por cierto, ¿conoce

usted otras obras escritas por mi mano? ¿Desearía que le enviase algún otro texto... traducido al español? Yo lo haría con mucho gusto. ¿Lee francés, además del español? Tengo alguna obra que está traducida al francés pero no al castellano. Más concretamente una con una escena que transcurre en la isla de Milos (1). Sí, he estado en Grecia (siempre como turista) cuatro veces. Y, evidentemente, algún día me gustaría descansar o escribir en Paros. Si la memoria no me engaña estuve un día en Paros, hacia el año 1991 aproximadamente. Me fascina Grecia. No soy un gran conocedor del país pero bueno, algo he visto. Y en el teatro de Epidauro contemplé una representación de Ifigenia en Aulide. En fin... Si desea que le envíe, pues, algún otro libro mío, deme una dirección postal y se los enviaré con mucho gusto.

Ha sido un placer conocerla aunque sea a través de un e-mail.

Cordialmente

Josep M. Benet i Jornet

Fou una alegria indescriptible, l'inici d'una col·laboració enriquidora i d'una amistat sincera que ha durat fins a la seva mort. O millor dit, fins a la seva mort intel·lectual, ja que per desgràcia l'Alzheimer va afectar un talent excepcional. Però no vull parlar d'aspectes dolorosos, no el recordaré pas per això. El Papitu que vaig conèixer i estimar era un home ple de vida, jove tot i tenir setanta-cinc anys, una persona que estimava i gaudia de la vida, del teatre, dels viatges, de la companyia dels amics. Un gran dramaturg, un home generós, un amic com pocs. Recordo els dies que hem passat junts com un dels regals més grans que m'ha donat la vida. Vam compartir tantes alegries i emocions, estrenes, viatges, cafès, riures, àpats, converses inacabables sobre la vida i el teatre, a Barcelona, a Atenes, a Roma... Com oblidar el seu entusiasme i alhora preocupació pels escriptors catalans més joves, amb quina generositat els donava consells, els dedicava temps i estima. Pare espiritual de tots els que ara es troben en el cim de l'èxit, en l'escena europea i mundial. En Josep Maria Miró, íntim amic seu i important dramaturg de la generació més jove, li va dedicar una de les millors obres, al meu parer, *Nerium Park*, amb aquestes paraules: «Pel Papitu. Gràcies per construir urbanitzacions i carreteres amb conductors que demanen ajut i personatges que hi transiten sota

alertes de perill. Gràcies per haver-les plantat i, anys després, poder-hi circular.»

Tampoc no puc oblidar l'orgull que sentia del fet de ser català. El Papitu va néixer el 1940, justament quan s'acabava d'instaurar la dictadura i per tant, hi va viure tota la joventut. Va ser dels pocs escriptors que es van atrevir sempre a escriure en català.

Això és el que em quedarà gravat en la memòria de la nostra col·laboració i amistat. I sens dubte també, l'enorme llegat que deixa al teatre internacional. Beneiré sempre el moment en què vaig obrir aquella antologia del teatre espanyol a la biblioteca de l'Institut Cervantes d'Atenes i vaig topar amb una obra que es titulava *Desig* i amb el seu autor.

Fins avui he tingut la sort d'haver traduït al grec set obres seves (a part de les dues que he esmentat, *Soterrani*, *Com dir-ho?*, *L'habitació del nen*, *Dues dones que ballen* en col·laboració amb el grup d'Els de Paros i *Salamandra*) i espero poder-ne traduir aviat altres (la propera vull que sigui *Fugaç*.)

M'acomio del Papitu. Però sé que al capdavant, res no acaba amb la mort, amb l'absència física d'una persona estimada. Queda la pena de no poder veure'l i de no poder contactar-lo com abans, de seure davant per davant i parlar, trucar-lo per telèfon, gaudir junts d'una representació, d'un dia preciós al Trastévere, d'una passejada per Plaka, d'un sopar a l'Eixample. Tanmateix, queda la comunicació d'esperit. I l'estima. El pensament roman, encara que només sigui per una banda. I sobretot roman l'agraïment per haver estat digna de conèixer una persona com el Papitu i d'haver pogut compartir tantes estones amb ell.

Miro davant meu i veig una petita estàtua de Buda que em va regalar, en tornar del viatge que va fer a Tailàndia. Em ve al pensament un fragment de *Salamandra*, la darrera peça que vaig traduir:

«Άκου, όταν είσαι πολύ λυπημένη, να θυμάσαι τις βόλτες που κάναμε αγκαζέ στη Λεωφόρο Πουασονιέρ, τότε που αντί να φάμε, παίρναμε στο χέρι ένα κροκ μεσιέ και πηγαίναμε να δούμε εκείνες τις υπέροχες αμερικάνικες ταινίες στο Σινέ Ρεξ. Εκείνες οι μέρες υπήρξαν. Η ευτυχία υπήρξε. Σ'αγαπώ. Αντίο.»

«Mira, si estàs massa trista recorda quan passejàvem de bracet pel Boulevard Poissonnière, quan en lloc de sopar decidíem

comprar un croque-monsieur i entràvem a veure les meravelloses pel·lícules americanes del cine Rex. Aquells dies van existir. La felicitat va existir. T'estimo. Adéu.»

1. Es refereix a *Salamandra*.